

Markus Kallifatides, forskare och ordförande S-reformisterna: Chans till omtag för att minska klassklyftorna

8 april, 2021

ETT ÅR MED PANDEMI - HUR HAR FRAMTIDEN ÄNDRATS?

Klassklyftorna i Sverige blottläggs av coronakrisen, skriver Markus Kallifatides, ekonom och ordförande för S-föreningen Reformisterna. Han hoppas det leder till ett omtag, där åtstramningspolitik ersätts av ekonomiska satsningar för att jämna ut villkoren, men ser också en risk för eskalerande rädsla och cynism.

Markus Kallifatides, Reformisterna

Coronaviruset har exponerat de växande klassklyftornas effekt på samhället. Det gäller inkomst, arbetets villkor, hälsa, kunskaper, trygghet, möjligheter till flexibilitet, tillgång till natur, kultur och rekreation. Ojämligheten skadar många av oss allvarligt när virusmitta inte kan bekämpas tillräckligt väl i ett samhälle där enskilda inte har råd att skydda sig genom att avstå arbete eller saknar skyddsutrustning och kunskaper. Faktum är att ohälsan och oron i sig hämmar ekonomisk utveckling. Detsamma gäller bristen på bemannade intensivvårdsplatser, robusta offentliga strukturer för vaccinproduktion, beredskapslager av skyddsutrustning och mediciner. Därtill saknar vi offentliga organisationer med starka beslutsrutiner och genomförandeförmåga i krissituationer.

I vår tid finns inga trovärdiga argument kvar för att låta ojämlikheten växa till nuvarande nivåer genom att ge marknadskrafterna både fritt spelrum och omfattande statsstöd. I den breda samhällsvetenskapen, inklusive den socialmedicinska forskningen, är de underliggande sambanden kända sedan mycket länge. Numera, efter finanskrisen för ett decennium sedan, meddelas även från ekonomer vid Världsbanken, OECD, IMF och till och med tysklandstroga EU-byråkrater att ojämlikheten måste bekämpas och det gemensamma uppvärderas. Bundesbank själv håller naturligtvis fast vid att det inte är centralbankers utan politikernas roll att jämna ut inkomster och förmögenheter – en indirekt uppmaning till aktiv finanspolitik.

”Kontrasten mellan den som sover på gatan, den som inte kan finna en lugn vrå för hemstudier, den som sitter i sommarstugan med en laptop i knät och projektleder, eller den som tar helikoptern till småviltsjakten i fjällen, är verklig.”

Ojämligheten kan försvaras endast genom att mobilisera till strid kring andra frågor och genom systematisk okunskap och att upphöja och hylla den mest uppenbara brist på sanning. Så har det förvisso varit i ett sekel då de samlade resurserna egentligen räckt gott och väl för att ge alla människor ett anständigt liv och samtidigt öka – inte minska – tillväxtkraften genom just den omfördelning som ger det absoluta flertalet detta anständiga liv. Inte bara i ett land som Sverige, utan globalt.

Sverige har chans till ett omtag

I vårt land handlar klassklyftorna numera inte minst om tillgången till adekvat boende, en ojämlikhet som driver på de andra uttrycken för ojämlikhet. Sverige var redan före corona ett land med omfattande hemlöshet, dramatiskt ökande trångboddhet och ett utbreddt helsike för stora grupper att finna vettigt boende. Kontrasten mellan den som sover på gatan, den som inte kan finna en lugn vrå för hemstudier under coronarestriktioner och den som sitter i sommarstugan med en laptop i knät och projektleder eller den som tar familjehelikoptern till småviltsjakten i fjällen, är verklig.

Och den medför en potential, både till mobilisering för demokratisk samhällsförbättring och till en nedåtgående spiral av rädsla, cynism och våld. Båda ligger i korten för vår nära framtid skulle jag vilja säga.

Men nu öppnar sig en fantastisk möjlighet. I takt med en global omsvängning i synen på ekonomisk politik och gränsdragningen mellan marknad och demokrati har Sverige en chans till ett omtag.

Vi borde nu se mycket stora satsningar på förbättring av villkoren för personal i äldreomsorg och hemtjänst, aktiv bostadspolitik, statlig vaccinproduktion, beredskapslager och sjukvårdsresurser med rejäl reservkapacitet med mera. Vi borde naturligtvis också se kraftfulla investeringar i den nödvändiga omställningen till ett klimatneutralt välfärdssamhälle. Förutsättningen för detta är en omläggning av ramarna för den ekonomiska politiken där vi lämnar åtstramningsdoktrinen bakom oss en gång för alla.

Risken är att det fortsätter att tuffa på som tidigare

Den stora risken är naturligtvis att det fortsätter tuffa på ett tag till som det gjort under hela den period som i en enorm vetenskaplig litteratur kallas nyliberalismen. Den privata finans- och fastighetssektorn expanderar, staten garanterar mot förluster, och för varje nedgång, som nu under coronan, så övergår än mer av förmögenhetsmassan från de många till de få, alltmedan medelklassen tänker på annat. För varje övergiven och ombildad kontorslokal så upphör ett annat privat byggprojekt, så att volymen hålls konstant ändå och de resurssvagaste fortsätter att knuffas ut i snön eller in i trånga

utrymmen lik förbaskat alltmedan välfärden och det offentliga generellt genomgår permanent bantningskur.

Vi kan göra så, men det vore inte rätt. Det är hög tid för majoriteten att samla sig kring en progressiv samhällsutveckling, där jobben växer till och klassklyftorna åter minskar. Men det kräver faktiskt en rejäl uppgörelse med en hel del vrakgods, inte minst från 1990-talet.

Markus Kallifatides är docent vid Handelshögskolan i Stockholm och ordförande i S-föreningen Reformisterna. www.reformisterna.se